

«оприлюднення» у приписах з різними контекстами, широкого тлумачення цього терміна [7] не містить, а наведені диспозиції різних термінів свідчать про те, що термін «оприлюднення» у будь-якому разі не кореспондується з визначенням, затвердженим за ним статтею 1 [2], що є правовою колізією.

Пропозиції:

(8) На наш погляд, застосований у статті 44(4) [2] алгоритм встановлення закінчення строків захисту суміжних прав є кращим за передбачений, зокрема, статтею 456(1-3) [1] початок відліку строків захисту суміжних прав як такої, що нівелює наведену у п.п. (1) і (2) правову невизначеність.

A

Використані джерела

1. Цивільний кодекс України № 435-IV від 16.01.2003 року.
2. Закон України «Про авторське право і суміжні права» № 3792-XII від 23.12.1993 року.
3. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (Угода ТРІПС) від 1994 року.
4. Міжнародна конвенція про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення від 1961 року
5. Конвенція про охорону інтересів виробників фонограм від незаконного відтворення їхніх фонограм від 1971 року
6. Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про виконання і фонограми від 1996 року;
7. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 2014 року.

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД У СФЕРІ КОЛЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ СЕМІНАРІ ВОІВ У КИЄВІ

На початку березня ц.р. у Києві відбувся Регіональний семінар з питань авторського права та колективного управління правами Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ). Захід проведено за підтримки Державної служби інтелектуальної власності України (ДСІВ) та Державного підприємства «Український інститут інтелектуальної власності» (Укрпатент). Основним фокусом семінару став міжнародний обмін досвідом у сфері управління авторськими та суміжними правами, а також системні питання організації діяльності ОКУ.

Насичена програма дводенного семінару складалася з трьох десятків доповідей. Свої думки про нинішній стан та перспективи розвитку галузі висловлювали провідні міжнародні експерти, представники ВОІВ, Міжнародної конфедерації товариств авторів та композиторів (CISAC), Міжнародної федерації фонографічної індустрії (IFPI), Ради Товариств колективного управління правами виконавців (SCAPR), Міжнародної федерації з авторських прав на відтворення (IFRRO), державних організацій з питань інтелектуальної власності й ОКУ України, Вірменії, Азербайджану,

Регіональний семінар з питань авторського права та колективного управління правами ВОІВ (2-3 березня 2017 року, м. Київ)

Молдови та Білорусі. Вісім ключових тем семінару висвітлили визначальні напрями діяльності ВОІВ у сфері авторського права й основні юридично-практичні та структурні аспекти колективного управління правами в міжнародній і європейській практиці. Під час семінару було здійснено ґрунтовний огляд Директиви ЄС з колективного управління правами з точки зору міжнародних федерацій. Також увага була сконцентрована на питаннях саморегулювання, підзвітності й управління у сфері колективного управління правами; проблемах управління репертуаром та базами даних організацій колективного управління, онлайн-ліцензування. Особливий акцент доповідачі зробили на забезпеченні прозорості та підзвітності для ОКУ на рівні національного законодавства. Окремим інформаційним блоком стали теми, опрацьовані учасниками в межах практичних кейсів з питань колективного управління правами.

Профільний семінар ВОІВ – широкий майданчик обміну досвідом у міжнародному форматі – надав українській аудиторії можливість отримати інформацію «з перших рук»: провідні європейські експерти розповіли про кращі практики

регулювання діяльності ОКУ. Як відзначила в.о. Голови ДСІВ Антоніна Малиш, обраний Україною європейський вектор розвитку покладає на державу зобов'язання, особливо важливі з точки зору імплементації положень Директиви 2014/26/EU про колективне управління авторським правом та суміжними правами й мультитериторіальне ліцензування прав.

Відкриваючи семінар, радник відділу інфраструктури

авторського права ВОІВ **Аніта Хус-Екерхульт** звернула увагу учасників заходу на той факт, що сьогодні діяльність ОКУ в усьому світі уможлиблює справедливий розподіл більш ніж \$10 млрд авторської винагороди, тим самим відкриваючи авторам шляхи творчого зростання та сприяючи поширенню культурного різномайття у світі. Своєю чергою, керівник програм департаменту співробітництва з країнами з перехідною економікою та розвиненими країнами ВОІВ **Євгеній Сесицький** підкреслив важливість участі країн у Пекінському договорі про аудіовізуальні виконання. Цей документ покликаний забезпечити захист акторських інтерпретацій та музичних виконань, наслідком чого стане підвищення статусу виконавців. Участь у договорі забезпечить зростання інвестицій у сферу виробництва аудіовізуальної продукції, консолідацію місцевої творчої індустрії та вихід останньої на міжнародний ринок у широких масштабах. Також у доповіді Євгенія Сесицького було порушено питання про забезпечення повноцінного доступу 285 млн людей з вадами зору до друкованої продукції. Вирішити цю проблему допоможе приєднання країн до Марракешького

договору, першого міжнародного документа в цій сфері з розвинутою соціальною складовою. Завдяки окресленим представником ВОІВ міжнародним ініціативам люди, яким сьогодні доступні лише 5% нових книг, зможуть отримувати нові професії та робити внесок до економіки, отримають доступ до інформаційних та освітніх ресурсів, зможуть подолати соціальну нерівність та працювати задля зниження рівня бідності.

Добре знайомий українським фахівцям з ІВ міжнародний експерт у сфері авторського права та суміжних прав **Міхалі Фічор** у своїй доповіді звернувся до історичних витоків колективного управління на території Європи, згадавши перші прототипи ОКУ, які з'явилися у Франції ще у XVIII ст., а також найстаршу з французьких ОКУ, яка функціонує й дотепер. Товариство авторів, композиторів та видавців (SACEM) було створене в 1847-1850 рр. за ініціативою трьох авторів – Анріона, Бурже та Парізо, – які показово відмовилися розраховуватися за напої в закладі Les Ambassadeurs у Парижі у відповідь на те, що власник кафе використовував їхні музичні твори, не сплачуючи винагороди. Коментуючи сучасний етап розвитку колективного управління в Європейському Союзі (ЄС), Міхалі Фічор розглянув основні нормативні документи, навів приклади перших рішень ЄС з колективного управління, назвав основні причи-

ни нестабільності в організації колективного управління на рівні ЄС, з-поміж яких, зокрема, недотримання принципу «одна категорія прав – одна організація». Міхалі Фічор підкреслив консолідуючу роль в окресленому процесі Директиви 2014/26/EU.

З точки зору представників Міжнародної конфедерації товариств авторів та композиторів (CISAC) головною перешкодою для розвитку сфери колективного управління в Україні є чимала кількість ОКУ, сфери впливу яких перетинаються. Регіональний директор з питань співробітництва з країнами Європи CISAC **Мітко Чаталбашев** відзначив, що загалом музичний сектор у Центральній та Східній Європі (CEE) характеризується недостатніми традиціями копірайту, доволі молодий «вік» (до 25 років) середніх та малих ОКУ, замала кількість видавців оригінальної музики. Такі реалії великою мірою спричинені економічними труднощами та невеликим доходом на душу населення. За даними CISAC, членами організації у CEE у 2015 році було зібрано 396,9 млн євро авторської винагороди, частка музичного репертуару при цьому склала понад 80 %. За словами фахівця, позитивний приклад у регіоні демонструє Угорщина, яка в умовах відносно слабкої економіки будує ефективну роботу ОКУ завдяки потужній законодавчій базі. Що ж до України, то їй,

попри високий відсоток участі в міжнародних договорах, заважають низький рівень ефективності в правозастосуванні (за цим показником країна посідає останню позицію в CEE) та надлишкове регулювання ринку з боку держави.

Окрім зазначеного вище, представники CISAC у ході семінару звернулися до основних принципів належного управління, прозорості та підзвітності в діяльності ОКУ

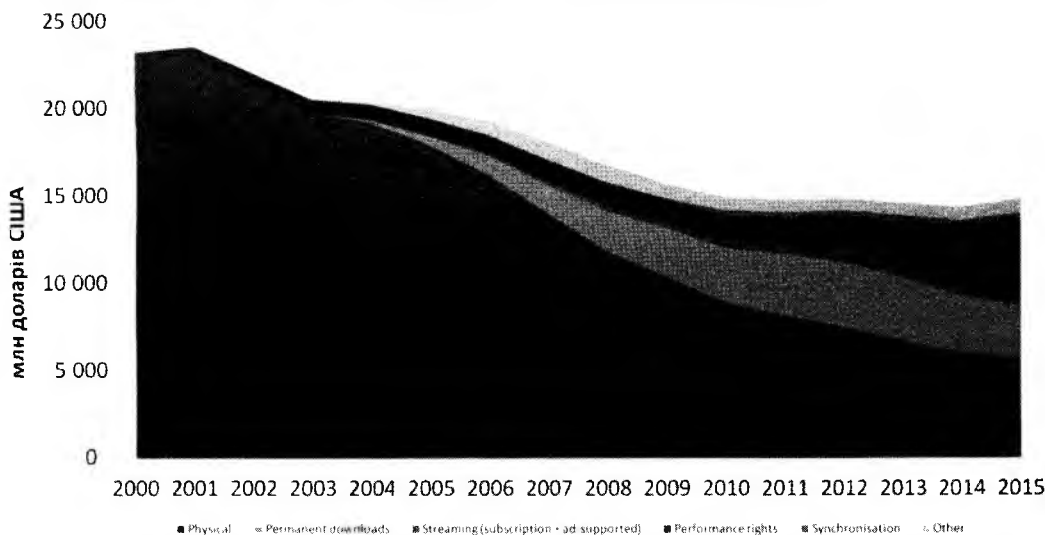

Міхалі Фічор та Аніта Хус-Екерхульт на Регіональному семінарі ВОІВ

на сучасному етапі їх розвитку. Директор зі стандартів та правил CISAC **Сильвейн П'ят** акцентував увагу на тому, що в реалізації принципу належного управління з боку ОКУ вагомим фактором є участь у міжнародній організації CISAC, яка єдина має обов'язковий до дотримання Кодекс (Binding Code of Conduct) з професійними правилами, який передбачає обов'язкові до виконання рішення та перевірки відповідності. Предметом доповідей старшого юридичного радника CISAC **Констанс Херремен** стали базові принципи регулювання діяльності ОКУ відповідно до Директиви 2014/26/ЄС; основні переваги від впровадження Директиви з точки зору CISAC (зокрема, краще розуміння ролі колективного управління на загальноєвропейському політичному ландшафті); захист інтересів творців та їхніх доходів; розвиток культурної різноманітності; перевірка готовності ОКУ до роботи в новому цифровому середовищі. За словами Констанс Херремен, цифрові бізнес-моделі сьогодні кидають серйозний виклик традиційним, глобалізуючи середовище розваг, породжуючи велику кількість малих транзакцій та мікроплатежів, стимулюючи використання трансграничних ліцензій та роботу з посередни-

ками. Наведені CISAC цифри також свідчать, що у 2015 р. глобальні збори роялті в усьому світі склали 8,6 млрд євро, зрісши протягом десятиріччя на 26 %.

Широким полем для обговорення на семінарі став поточний досвід упровадження Директиви 2014/26/ЄС у країнах Євросоюзу. Так, з доповіді Директора Угорського громадського об'єднання з охорони прав виконавців (ЕІ) **Пела Томорі**, який презентував на заході Раду Товариств колективного управління правами виконавців (SCAPR, Брюссель), аудиторія мала нагоду дізнатися про основні проблеми, з якими стикнулися європейські держави: розбіжності в трактуванні Директиви з точки зору національного законодавства; суттєве коливання строків надання відповіді на запит (у різних країнах він становить від 10 до 90 днів); встановлені законом санкції за невідповідність (у більшості країн не застосовуються, але в Словенії караються стягненням у розмірі 600-6000 євро, а в Італії ведуть до адміністративного стягнення 20-100 тис. євро). Загалом міжнародні експерти дали схвальну оцінку Директиві як дуже послідовному набору положень, що закривають майже всі наявні суперечності у сфері авторського права та суміжних прав.

Розподіл доходів індустрії музики та звукозапису (2000-2015 рр.)

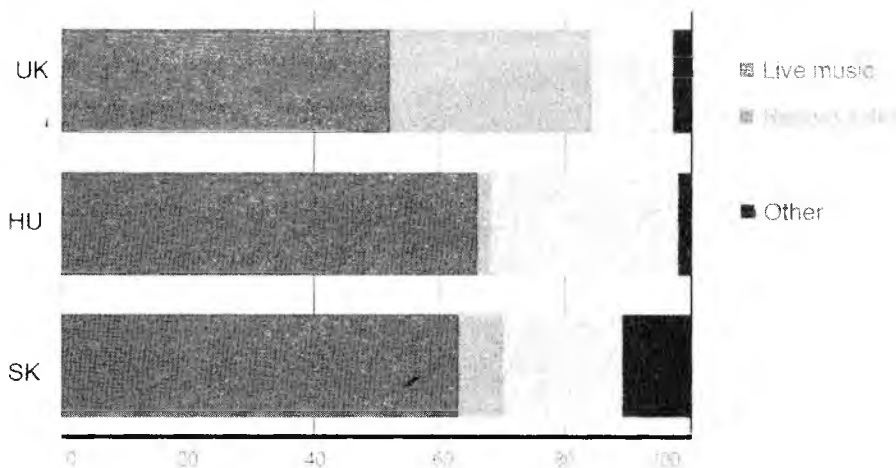
Юридичний радник Міжнародної федерації фонографічної індустрії (IFPI, Лондон) **Єва Плетпер** у своїй доповіді зазначила, що показовим з точки зору діяльності ОКУ в музичній сфері є приклад Литви. У країні успішно реалізовано модель «однієї ОКУ» для кожної сфери прав, і завдяки цьому ринок отримав стимули до розвитку. У ході семінару представник індустрії звукозапису також продемонструвала діаграму розподілу доходів за категоріями у 2000–2015 рр.: падіння продажів на фізичних носіях, стабільність у постійних завантаженнях, значне зростання доходів від потокових трансляцій (продаж передплати та включення реклами), деяке збільшення частки від продажу прав на виконання.

В інших доповідях семінару Єва Плетпер торкнулася проблем музичного сектору: розповіла про особливості наповнення спеціалізованих баз даних, використання кодів ISRC та навела приклади роботи відповідних сервісів – бази IFPI та SoundExchange.

Пел Томор, своєю чергою, звернув увагу учасників семінару на «другу хвилю» творчого цеху. На відміну від широко відомих акторів та виконавців, студійні та сесійні музиканти, працівники хорових колективів, які роблять значний внесок у музичну економіку, зазвичай

мають обмежені можливості публічного захисту власних прав. Відтак важливу роль у процесі забезпечення ефективного колективного управління для цієї аудиторії мають відігравати недержавні організації у вигляді професійних спілок та асоціацій. У одній зі своїх презентацій Пел Томорі навів порівняльні дані розподілу доходів музикантів (виконання наживо, продаж записів, ОКУ та інше) для Великої Британії, Угорщини й Словаччини.

Голова Ірландського агентства ліцензування авторського права (ICLA) **Саманта Хольман**, яка також репрезентувала Міжнародну федерацію з авторських прав на відтворення (IFRRO, Брюссель), звернула увагу на ті напрями колективного управління правами, що пов'язані з друкованою індустрією. За словами керівника, колективне управління в зазначеній сфері допомагає вирішенню багатьох питань, пов'язаних з оцифруванням творів та забезпеченням доступності некомерційної літератури. Саманта Хольман навела приклади успішних та не досить успішних проєктів із цифровізації некомерційних творів, які було реалізовано для збереження культурної спадщини в Норвегії, Франції та Німеччині. З них найбільш невдалим виявився досвід Франції, у якій дату

Source: ProArt Music Industry Report 2015

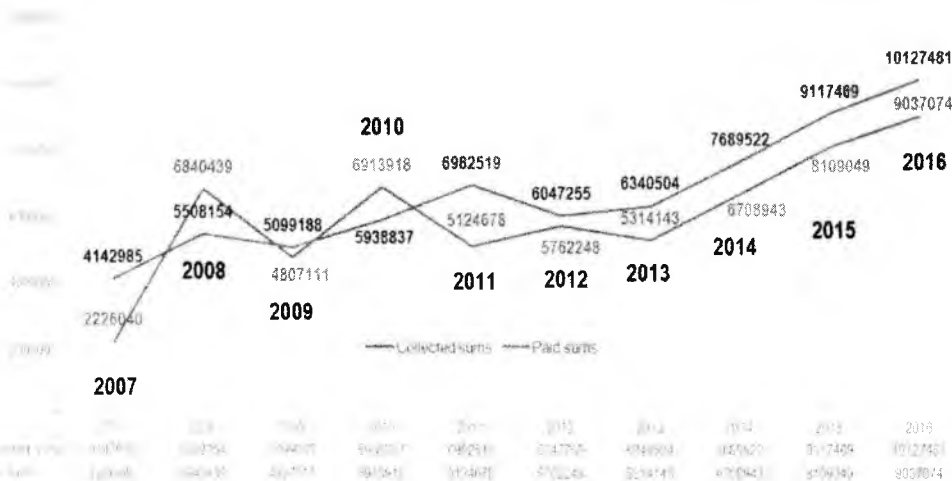
Джерела доходів музикантів у 2014 р.

випуску некомерційного твору для цієї ініціативи було обмежено 2001 роком, що викликало протести з боку чинних правовласників. Водночас у Німеччині обмеження 1966 роком сприяло більш успішній реалізації аналогічного проєкту. У другій доповіді семінару Саманта Хольман зробила огляд основних проблем книжкової індустрії: акцентувала на проблемності створення загальносвітової бази творів через брак універсального ідентифікатора; на залежності кодів ISBN від формату видання та слабкій географічній прив'язці. Також ірландський фахівець розповіла про досвід побудови та використання в IFRRO системи WISE (Web-based IFRRO Software Environment) і звернула увагу на роль державного регулювання в процесі діяльності ОКУ, навівши приклад Румунії, законодавча база якої значною мірою сприяла покращенню ситуації в колективному управлінні.

Директор Румунського центру управління правами виконавців CREDIDAM **Стефан Георгіу** поділився досвідом створення та роботи спеціальної комісії із забезпечення доступу до інформації та впровадження відповідних систем контролю якості. Як відзначив керівник, реалізація принципів прозорості, належного управління та підзвітності допомогли

CREDIDAM з 2013 р. забезпечити зростання зборів та виплат винагороди авторам і правовласникам.

Корисним прикладом для України може стати досвід організації ОКУ в Західному балканському регіоні. За словами **Грегора Стіберніка**, директора Організації колективного управління правами на аудіовізуальні твори авторів, виконавців та кінопродюсерів Словенії (AIPA), який одночасно репрезентував Раду Товариств колективного управління правами виконавців (SCAPR), молоді держави на території колишньої Югославії на початку 90-х років були поставлені перед необхідністю створювати власні системи ОКУ наново. І сьогодні, майже за чверть століття від розпаду, цей процес триває. Важливим досягненням західнобалканських країн є те, що сфери дії новостворених ОКУ не перетинаються між собою. Так, у Словенії створені п'ять ОКУ: дві – для музичних творів (автори, виконавці й виробники фонограм), дві – для літературних творів, одна – для аудіовізуальних творів. У Хорватії ж вісім ОКУ забезпечують сервіс для авторів, правовласників та видавців у музичній, літературній, візуальній та аудіовізуальній сферах, також окрема ОКУ (DZNA) опікується захистом авторських прав журналістів. У

Збори та розподіл авторської винагороди CREDIDAM у 2007-2016 рр.

Сербії допоки нараховується шість ОКУ, які повністю закривають музичний сектор, забезпечують управління правами для репрографії (література), аудіовізуальних творів (для авторів та виробників кінематографічної продукції) та візуальних творів (фотографія). До очевидних недоліків систем ОКУ балканських країн **Грегор Стібернік** відніс такі: немає багаторічного досвіду та традицій у сфері копірайту; слабкий зв'язок з академічною сферою; посилення уваги до музичної сфери за рахунок інших; а також загальна несприятлива політична ситуація в регіоні. Перевагою ж є відповідність (у більшості випадків) європейським нормам та стандартам. Важливим системним елементом, на переконання фахівців, є брак конкуренції між ОКУ, оскільки це є прямим шляхом на дно. Найбільш прийнятною опцією для всіх трьох сторін – держави, правовласників та користувачів, – є організація ОКУ у вигляді прозорої та суворо контрольованої структури з монопольними правами на ринку.

У ході семінару аудиторія також побачила презентацію найбільш амбітного проєкту SCARP – системи VRDB2, яка ефективно вирішує проблему міжнародного обміну даними. **Пет Томорі** впевнений, що це єдиний інструмент ідентифікації виконавців, на який можна буде покладатися в майбутньому цифровому світі. Особливістю системи VRDB є постійні потоки інформації, якою учасники обмінюються щомісяця, щокварталу та щороку. Також функціонування VRDB2 відзначається суттєвою фінансовою складовою, але учасники семінару загалом схвально сприймають її появу та

підтримують, зважаючи на перспективи досягнення нею в майбутньому високих результатів.

Міжнародний блок семінару, проведений у форматі круглого столу, надав можливість обміну досвідом представникам багатьох національних організацій з ІВ та ОКУ. В обговоренні взяли активну участь Генеральний директор Організації колективного управління Республіки Вірменія «АРМАВТОР» **Сюзана Нерсісян**, начальник департаменту права та реєстрації творів Агентства авторських прав Республіки Азербайджан **Надіра Бадалбайлі**, начальник департаменту колективного управління авторським правом Національного центру інтелектуальної власності Республіки Білорусь **Алексей Бічурін**, начальник департаменту права та міжнародних зв'язків Національного центру інтелектуальної власності Грузії (Sakpatenti) **Манана Пруїдзе**, спеціаліст III категорії Державного агентства з інтелектуальної власності республіки Молдова (AGERPI) **Свєн Русу**. Практику України у сфері ОКУ в рамках круглого столу презентувала начальник управління з міжнародної співпраці ДО «УААСП» **Людмила Цимбал** та представник ГО «Український авторський сервіс» **Віталій Вороніков**. Заключний блок семінару був присвячений розгляду практичних кейсів з питань колективного управління правами.

Учасники семінару люб'язно надали можливість ознайомитися з презентаційними матеріалами доповідей усім зацікавленим представникам фахової аудиторії, які не брали участі в заході. Матеріали доступні для завантаження на офіційному веб-сайті Укрпатенту.

Підготував Владислав Гаврильчик

За результатами семінару CISAC оприлюднив звіт, який опублікованого на сайті організації. Представляємо переклад звіту.

«Протягом багатьох років правовласники в Україні були скуті неефективною і запутаною системою колективного управління. В цьому секторі діють 19 орга-